

RÉGI MAGYAR MEGFIGYELÉSEK.

289. *Marha bogárostató Bogár (Rémits).* (Kún Sz. Miklósról egy érdemes Olvasónk mostanában ezeket közölte velünk, mellyeket mi tovább adni kötelességnek tartunk.) Rémitsnek nevezem ezt a' kis állatot; mert az Insectumok egész Classisában egy sints több, a' melly az ő kitsinségéhez képest olly rémitő, és hatalmas dolgot vihessen véghez a' Szarvas, Ökör, Bika, Taránd, Jávor és egyéb nagy állatok körül, tsupán tsak egy hozzá érészel, sőt gyakran tsak dongásával; mellyet az ember tellyeséggel nem hall. — Nints olly bátor szívű marha, mellynek szíve el ne olvadjon, mi helyt ez a bogár megjelenik. A' szahadon lévő marhák egyszerre felugranak fekvésekből, ezek nélkül futnak, és végre egészen elfáradván megállnak, 's azt sem tudják sokáig, honnan szaladtak el. Rettentőbb sokkal a megköttetett marhák állapotja, mellyet mi közelébb a szántás alkalmosságával próba képpen tapasztaltunk. Ezeknek fülök szüntelen résszen van, mindenfelé tekingetnek, forognak, azokra a' Legyekre, vad-méhekre, Bögölyökre, vagy Pötsikékre, mellyek rajtok legelnek, keveset ügyelvénsznek, vagy pihennek: de ha a Rémits közel jár, a' szörnyű ijedtség miatt mintegy a nyavalya láttatik őket törni; senki szavára többé nem hallgatnak, a' verejték őket kiveri, huggyoznak, és a' mit harmadnaptól fogva ettek is, azonnal kiadják. Ha ez a' villám módjára járó Rémits hozzájuk tsapódik, abban a' szempillantásban egész őrült dühödésbe esnek, rugdosnak, vágnak, harapnak, farkok, lábok egyaránt jár, és még a szarvokhoz is olly mérgesen tsapnak körmökkel, hogy azt vélné az ember, hogy vagy szarvok, vagy körmök egyszeriben ketté török. — A beteg marha, és a' rest Bivaly, ha vasvillával szúrják is, nehezen mozdúl; de ha Rémits jár körülte, még a legbetegebb marha is, — mellyet egyébaránt már sem a' szelindek kutyák, sem az orra alá való füstölés nem indít, egyszeriben tűzbe jön, felugrik, futni akar, de ereje arra nem lévén, orrára bukik, és ismét meg ismét felugrik. Nagy jótéteménye a Gondviselésnek, hogy ilyen Rémits bogár kevés van, ritkán jelenik meg napjában, és úgy látszik, hogy Május Hónap utóljától fogva tsupán csak Iglitze virágzásig, vagy Junius 25, 26-ik napjáig tart az ő kegyetlen hatalma. A' formája ezen bogárnak

amennyire a pásztoroktól, és a' szántóktól végére lehetett járnai, inkább gömbölyű, mint hosszúkás; felényi nagyságú, mint a Bögöly; a hasa sárgás, háta feketés-sárga czirmokkal tsikos, és olly serény, virgontz, hogy tsupa kotzka, és szerentse, ha valaki illyet láthat, avagy foghat. Erre nézve itten minden ökrésznek, a ki döglött Rémitset hozna, egy Rft., a' ki pedig élőt hozna, 2 Rft. ígértetett; de még eddig tellyességgel sem ők, sem magunk nem foghattunk. Valóban méltó dolog volna, hogy a' Természetvizsgálók, ezen tsuda, és megfoghatatlan erejű 's természetű bogarat figyelmetességekre méltóztatnák; mivel bizonyos az, hogy nem a' Bögöly, Pötsik, Dongó-légy, vagy más egyéb eddig ismeretes bogár, hanem éppen ez a' még nem igen ismeretes állatotska ejti réműlésebe a' kis Borjúkat, valamint a' legerősebb Bikákat is. — Azt nem tagadom, hogy azok a' pondrók is nyughatatlankodtatják a' marhákat, mellyek az ő hátakon lévő gyümökből bújnak ki; de mivel ezek az egész Gulya marháit nem egyszerre kinozzák, lehetetlen, hogy az ő szörnyű réműléseket ezek okozhassák. Anynyival is inkább, hogy ezek, ha felette nagyon el nem szaporodnak, hasznokra válnak a' marháknak.

Megjegyzésre méltó dolog az, hogy a' nevezett Rémitsről tsak ezen három úton szabadíthatják meg magokat a Barmok.

1. Ha a futásokkal őket kikerülik 's meghaladják.

2. Ha a vízbe jó mélyen bemehetnek.

3. Ha poros vagy homokos helyen, két első lábaikkal igen nagy serénységgel a' port felszórják, és ekképpen ama halált hozó Bogarat magoktól elvadítják. (H. M. 1819. Első félesztendő 350—353. l.)

290. *Holdszivárványok.* Losontzon. Itt Sept. 15-dikén estve 9 és 10 óra között egy különös égi Jelenés látszott, melly ritkaságára nézve meg érdemli, hogy feljegyeztessék. — Az eget tsak nem egészen darabos fellegek borították el; tsupán nyugoton a hanyatló hold körül volt egy szelletje ki derülve. Az említett idő tájban az esső lanyházni kezdett, 's nem sokára napkelet felé a' fellegekben, olly forma fény, mint a' Szentek gloriája, egy nagy fél kört kezd formálni, 's egynehány pillantat múlva készen ál a' holdvilág halavány Szivárványa. A' Szivárvány kerülete egész fél kör volt;

mert a' h öld nyugtához közelgetett, már pedig azt kiki tudja, hogy a' nap is ilyenkor formállyá a' legnagyobb Szivárványt. (Hazai és Külföldi Tudósítások. 1809. Második félesztendő 272. 1.)

Károly Fejérvárról Erdélyből egy érdeemes és tudós kézből illy jelentést vettünk: Itt Erdélyben Károly Fejérváron, October 10-dik napján, estvéli hét óraker, éjszaka felé, egy h öldfény szivárvány láttatott: Ezen szivárványt, noha jóval halaványabb, és keskenyebb volt a nap sugarai által formáltatni szokott szivárványnál, minthogy kölömben teljes nagyságú volt, igen könnyen észre lehetett venni. Kezdetét nem látván, tartása egész idejét nem határozhatom meg, de azután, hogy észrevettem, még mintegy 9 minutumig tartott. A szivárvány nagyon szelcses időben, hóval terhes fellegek között tettszett fel, valamint, hogy azon éjtszaka a magasabb hegyeken havazott is. (Hasznos Mulatságok 1829. Második félesztendő 276. 1.)

291. *Különös természeti tünemények.* Pesten. E folyó esztendő Augustus 17-ikén délután 5 óra tájban Pesten olly gőzes volt a levegő, és olly tsendes, mint ritka ködös időben szokott lenni. Ezen mérsékelt melegségű időben a Nap nem ragyogott: hanem egyszerre úgy tűnt elő, mint valamely lankadt halavány világosságú tányér, melyet szabad szemmel minden alkalmatlanság nélkül lehetett nézni, úgy hogy sokan kétségkednének, ha a Nap légyen-e, vagy a Hold. Illy állapotban 1 fertály óránál tovább megmaradt, s utóbb gyenge ragyogással tűndöklött. Ugyan ezt tapasztalták az nap Bétsben, és Nürembergben is: hanem valamivel későbbben. (Ugyanott 1821. Második félesztendő. 149—150. 1.)

Migléczen, Abaújban. Egy érdeemes Hazánkfa ezt beszéli: Én Migléczen valék Abaúj Várme gyében. Éppen 1-ső Januárius estvéjén az újesztendőt ünnepeltük 1809-ben. A hideg tsikorgó volt, és szokatlanul kemény. Mintegy hét óra tájban kihivának bennünket a szobából a Tselédek, hogy néznők meg azon szokatlan tüneményt, mely az égen látszik. Ki ment az egész számos társaság, s láttunk az égen el nyúlni mintegy 3—400 ölnyi magosságú, s tsak egy két ölnyi szélességű tűz oszlopot. Későbbben úgy látszott, mintha a' föld színére ereszkedett volna, vagy talán onnan venné eredetét, de nevededett a hossza szemlátomást, úgy hogy magossága már 5—600 ölnyire emelkednék, holott szélessége tellyességgel nem változott. Égsznek tartani nem lehetett; mert ez szélesebb szokott lenni, s nem hatol olly magasra.

És mégis az volt. Valahol Szakáll körül, onnan 3 órányira, egy helységben 14 ház égett el. Mivel a hideg rettentő volt, a tűzhöz tolakodó levegő a lángot ösve verté, és az nem terjeszthette magát ki, de éppen

azért a lángnak sűrűsége nagyobb erővel hatott egyenesen felfelé, és így szokatlan magosságra emelkedett. Ennek töve szélesebb volt ugyan sokkal tetejénél, de mivel annak tövét a távolság miatt látni nem lehetett, tsak a sugár oszlop tűnhetett a szembe, és így ezen magában is igen különös tünemény még sokkal különösebbnek tetszett. (Ugyanott 1823. Első félesztendő 247—248. 1.)

292. *Az első léggömb Veszprémben, s a köznép vélekedése fölöle.* Veszprim Vármegyének Veszprim nevű Várossábnan, a Hertzeg Eszterházi Antal Úr gyalog Hadi Seregének első Majorja, Gróff Kolovrád Úr által, 3 tűzi Gollyobisok, minden jelen lévőeknek reménységek felett, nem régiben, igen nagy előmenetellel bocsáttottak fell. Az első, a' multt Holnapnak (Szt. Mihály hava) 7-dik napján, a' 2-dik ugyan azon Holnapnak 27-kén, a' 3-dik ezen jelen lévő Holnapnak 15-kében. Ezen 2. utolsó repülő Gollyobisok közül még egygyik sem tudotik, holl, és mi-modon esett légyen le; de az első, Szalad Vármegyének Pétsöl nevezetű Falujábnan esvén le, midőn az ott Lako Polgárok a' földhez közelíteni látták volna, egy szivel és szájjal azt mondották: »hogy a' minden bizonynal vagy a' Lüdértznek Tojásac, mellyhez minekutánna le-esett is, egy darab ideig közel menni senki nem bátorkodott. (Magyar Hirmondó 1784. évf. 684—5. 1.)

Szebenben. Ennek a' Holnapnak (Szt. Jakab hava) 8-dik napján Szebenben-is meg látták, a' ma már híreről majd mindenek előtt esmeretes levegő égbn nyargaló szekeret, mellyet a sok Uri Méltóságok, és városbéli köz-népnek jelen-létébenn Méltóságos Klééberg Antal a' Királyi Kints-tartó Tanátsnak Titok tartó Úra, dél után 6 óraker magát mulatozó kertébenn felbocsáta. (Ugyanott 476. 1.)

Ennek a' repülő Gollyobisnak a' millyen nagy híre volt előszször, most mind a' nagy hír, mind a' reménység felölle úgy meg tsügged; tsak igaz leszsz az a' példa beszéd: hogy nem lehet a' Levegő égbn várat építeni: mert arról nem tsak a' mostani leg tudósabb Europai Természet vizsgálók, de még magok a találói is Montgolfier, és Robert, kezdenek már kéttésgekenni, hogy ezt ollyan tökéletességre vihessék, hogy mint a hajót leheszen igazgatni; e' mellett, minthogy ezt többnyire gyújtó Levegő éggel szokták meg tölteni, 's eztet, a' másféle Levegővel töltöttől nehezen lehet megkülönböztetni, ennek felbocsáttatását a' tűz támadástól való félelem miá, már majd nem egész Európábnan meg tiltották, e' szerént most leg közelebb Austriábnan is ennek a' Házak, és kertek között való feleresztése keményen meg tiltatott. (Ugyanott 334—335. 1.) Közli: LENGVEL BALINT.